

Infektologijos perspektyvos: aukščiausio lygio paslaugos šiuolaikinius tarptautinius standartus atitinkančiuose centruose

Infekcinių ligų valdymo ir kontrolės 2020–2025 metų koncepcijoje teigiama, kad per pastarąjį dešimtmetį infekcinių ligų diagnostikos, gydymo ir valdymo poreikis dėl epidemijų, pandemijų ir protrūkių Lietuvoje buvo padidėjęs 3 kartus – 2009–2010 metais, kilus pasaulinei gripo A(H1N1) (kiaulių gripo) pandemijai, 2019 metais, kilus tymų protrūkiui, 2020 metais, kilus pasaulinei COVID-19 pandemijai. Pastaroji tik patvirtino nepakankamą pasirengimą su infekcinėmis ligomis susijusiems iššūkiams ir parodė, kad Lietuvoje nėra tinkamos infrastruktūros ypač pavojingoms infekcinėms ligoms gydyti, nes, kilus pandemijai, praktiškai visuose regionuose reikėjo skubiai atlikti įvairius infrastruktūrinius pakeitimus.

Apie infektologijos perspektyvas, infekcinių ligų valdymo koncepcijoje numatytų klasterių steigimą, veiklą, siekiant gerinti šios pagalbos prieinamumą, veiksmingumą, saugumą, kalbams su Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Infekcinių ligų klinikos vadove prof. dr. Aukse Mickiene.

Kurį laiką kalbama, kad Kaune planuojama statyti tretinio lygio infekcinių ligų ligoninę (infekcinių ligų klasterio centrą), planai apibrėžti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos įsakymais. Kokie tai įsakymai, kuriame etape šiuo metu yra šis planas, kada galima tikėtis ligonių gydymo pradžios?

Priminsiu apibrėžimą, kad infekcinių ligų klasteris – asmens sveikatos priežiūros įstaigų bendradarbiavimo infekcinių ligų diagnostikos, gydymo ir valdymo srityje santalka.

Infekcinių ligų klasterio centro steigimas Kaune numatytas ir apibrėžtas Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministerijos įsakyme *Dėl infekcinių ligų valdymo ir kontrolės 2020–2025 metų koncepcijos patvirtinimo* (2020 metai lapkričio 5 diena Nr. V-2486). Pagal infekcinių paslaugų teikimo koncepciją, numatyta, kad mūsų

šalyje veiks 2 universitetiniai infekcinių ligų klasterio centrai: Kaune, aptarnaujantis Vidurio ir Vakarų Lietuvą, ir Vilniuje, aptarnaujantis Rytų ir Pietryčių Lietuvą. Tai bus 2 aukščiausio lygio infekcinių ligų centrai, įkurti Vilniaus universiteto ligoninės *Santaros* klinikose ir Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninės Kauno klinikose.

Be epidemijų ir pandemijų, kurių pasikartojimo tikimybė kasmet didėja, Lietuvoje yra ir kitų priežasčių, kurios lemia infekcinių ligų aktualumą. Pastaraisiais metais Lietuvos gyventojų sergamumo struktūroje pastebima sergamumo infekcinėmis ligomis didėjimo tendencija, šios ligos kasmet sudaro apie penktadalį visų užregistruotų ligų. Pastaraisiais metais Lietuvoje sparčiai didėja mikroorganizmų atsparumas antibiotikams. Daugėja sergančiųjų žmogaus imunodeficito viruso liga, įgytuju imuninio nepakankamumo sindromu

(angl. *acquired immune deficiency syndrome* – AIDS). Todėl svarbu atlikti paslaugų teikimo reorganizaciją, kuri užtikrintų šiuolaikišką, efektyvų pavojingų ir labai pavojingų infekcinių ligų valdymą, padėtų mažinti sergamumą infekcinėmis ligomis ir mirtingumą jų. koncepcijoje šių tikslų įgyvendinimas numatytas etapais.

I etapas – 2020–2025 metai. Planuojami darbai:

- aukščiausio lygio infekcinių ligų klasterio centrų sukūrimas, plėtra ir modernizavimas;
- regioninių infekcinių ligų klasterio centrų plėtra ir modernizavimas.

Infekcinių ligų valdymo ir kontrolės 2020–2025 metų koncepcijoje numatyta, kad 2 aukščiausio lygio universitetiniai centrai ir 3 regioniniai centrai turės užtikrinti infekcinių ligų gydymo pajėgumą ir krizių metu, taip pat sukurs sąlygas moksliniams tyrimams su pavojingomis ir labai pavojingomis infekcijomis, leis integruotis į tarptautines mokslines programas. Šiems centrams statyti ir / ar modernizuoti numatytos lėšos pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP, angl. RRF).

Taigi šiandien turime parengtą Kauno universitetinio infekcinių ligų klasterio centro projektą, kuris jau įvertintas ekspertų. Kitas žingsnis, kuris laukia, yra statybų leidimo gavimas, tada konkursas darbų rangovams ir galiausiai statybos.

Kada galima tikėtis ligonių gydymo pradžios – koncepcijoje ir įstatymuose baigti darbus numatyta 2024 metais.

Kokie būtų Kauno infekcinių ligų klasterio centro privalumai, palyginti su šiuo metu esančiu Infekcinių ligų skyriumi Kaune?

Infekcinių ligų klasterio centras bus daugeliu aspektų unikalus padalinys, kokio dar Lietuvoje neturėjome: jis bus saugus tiek personalui, tiek pacientams, užtikrins kokybiškas daugiadalykės komandos paslaugas infekcinėmis ligomis sergantiems ligoniams. Tai bus modernus statinys, pastatytas ir įrengtas pagal visus šiuolaikinius reikalavimus, kurie užtikrins pavojingų ir labai pavojingų infekcinių ligų diagnostikos ir gydymo paslaugų kokybę ir saugumą, atsižvelgiant į įrodymais pagrįstas tarptautines rekomendacijas ir gerąją užsienio šalių patirtį.

Naujajame infekcinių ligų klasterio centre planuojami tokie skyriai: Skubios pagalbos, Radiologinės diagnostikos (ultragarso tyrimai, magnetinio rezonanso tomografija, kompiuterinė tomografija), Intensyviosios terapijos skyrius, Infekcinių ligų poliklinika, Operacinė su intervencinės radiologijos procedūrų galimybe, Suaugusiųjų infekcinių ligų skyrius. Numatytas ir Vaikų infekcinių ligų skyrius ir nedidelė tretinio biosaugos lygio virusologijos laboratorija. Kartu su

klinicine veikla klasteryje bus vykdoma mokslinė ir pedagoginė veikla.

Visi reikalavimai paslaugų teikimui numatyti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos įsakyme *Dėl suaugusiųjų infekcinių ligų antrinio ir tretinio lygio stacionariųjų asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo specialiujų reikalavimų aprašo patvirtinimo* (2021 metai gruodžio 13 diena Nr. V-2834, Vilnius). Įsakymas įsigalios 2024 metais sausio 1 dieną.

Naujajame pastate numatyta įrengti palatas, kurios bus suskirstytos į 3 lygius. Pirmojo lygio palatos bus skirtos įprastoms infekcijoms, tokioms kaip odos ir minkštųjų audinių, žarnyno, šlapimo takų ir kt. Antrojo lygio palatose bus gydomi sergantieji oru plintančiomis infekcijomis (vėjaraupiais, tymais, COVID-19, kt.), ir imunosupresinės būklės pacientai, kuriems bet kokios infekcijos patekimas iš išorės gali būti labai pavojingas. Trečiojo lygio patalpos bus skirtos labai pavojingoms ligoms, tokioms kaip hemoraginė karštinė, Ebolol virusinė liga, kt.

Antrojo ir trečiojo lygio palatose bus specialios sumažinto slėgio sąlygos, kurios neleidžia mikroorganizmams plisti, taip pat jos turės atskirą išėjimą į lauką. Taip pacientai bus saugiai izoliuojami, išvengsime kontaktų su kitais ligoniais. Kai kurios palatos turės ir padidintą slėgį, kad pavojingi mikroorganizmai nepatektų į jas ir neužkrėstų imunosupresinės būklės ligonių.

Kalbant apie privalumus, palyginti su Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Kauno ligoninės Infekcinių ligų skyriumi, jie yra esminiai ir didžiuliai. Pirma, reikšmingas skirtumas – patalpų išdėstymas ir įrengimas, bendra infrastruktūra, kuri naujajame centre atitiks šiuolaikinius saugumo pacientams ir personalui bei efektyvaus darbo reikalavimus. Numatyta autonominė reanimacija, operacinė, nes juk sergantys pavojingomis infekcijomis pacientai kartu gali sirgti ir kitomis gretutinėmis ligomis. Ir jas tirti, gydyti reikia taip, kad nebūtų jokio užkrato pavojaus kitiems pacientams. Kauno ligoninės Infekcinių ligų skyriuje, kuris izoliuotas nuo universitetinės ligoninės infrastruktūros, neįmanoma teikti daugiadalykes ir tretinio lygio infektologijos paslaugas. O Kauno universitetinis infekcinių ligų klasterio centras bus sukurtas Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninės Kauno klinikoje – tretinio lygio universitetinėje ligoninėje. Tai gi pagrindinė ir bene svarbiausia žinutė, kad pagaliau Lietuvoje turėsime tretinio lygio infektologijos paslaugas. Iki šiol infektologijos paslaugos buvo tik antrinio lygio. Tretinio lygio paslaugų ir negalėjome turėti, nes, norėdami jas teikti, turėjome turėti ir atitinkamas diagnostikos ir gydymo galimybes, kurios įmanomos tik infekcinių ligų kliniką sujungus su universitetinės gydymo įstaigos struktūra.

Aptarkime plačiau tretinio lygio infektologijos paslaugas. Kur jos bus teikiamos?

Pagal minėtą Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos įsakymą, mūsų šalyje nuo 2024 metų sausio 1 dienos įsigalios aprašas, patvirtinantis tretinio lygio infektologijos paslaugas ir reikalavimus specialistams, patalpoms, medicinos priemonėms, paslaugų teikimo tvarkai.

Visoje Europoje jau daugiau nei prieš 20 metų infekcinių ligų centrai yra integruoti į tretinio lygio universitetines klinikas, nes jose yra gydomi patys sunkiausi pacientai. Galiausiai tretinio lygio infektologija atsiras ir Lietuvoje. Tai yra labai svarbi, reikšminga naujiena, kuri leis Kauno ir Vilniaus infekcinių ligų klasterio centrams atitikti Europos standartus. Tai yra esminis kokybinis pokytis, palyginti su tuo, ką turime šiandien.

Kokie ligoniai bus gydomi Kauno infekcinių ligų klasterio centre?

Kauno klasteryje, tretinio lygio infekcinių ligų stacionarines paslaugas teikiančiuose ligoninėje, bus izoliuojami ir gydomi labai sunkios, komplikotos, įprastiniam gydymui nepasiduodančios būklės ir retomis infekcinėmis ligomis sergantys ligoniai, kai ištyrimui reikalingos sudėtingos technologijos ir (ar) gydymo metodai. Taip pat pacientai, sergantys gretutinėmis ligomis, apsunkinančiomis ligos eigą, kai reikia daugiadalykių specialistų konsultacijų. Bus užtikrinta, kad prireikus pacientas gaus daugiadalykės gydytojų specialistų komandos paslaugą. Taigi bus teikiamos čia dirbančių gydytojų konsultacijos: neurochirurgo, neurologo, oftalmologo, hematologo, alergologo ir klinikinio imunologo, abdominalinio chirurgo, dermatovenerologo ir kitų.

Be abejo, centre bus gydomi patys sunkiausi ligoniai, tie, kuriems įtariama arba diagnozuota labai pavojinga infekcija (maras, cholera ar sukėlėjo nešiojimas, beždžionių raupai, geltonoji karštligė, Marburgo virusinė liga, Ebolos virusinė liga, Lasos karštligė, raupai ir kt.). Šie ligoniai bus guldomi į trečiojo lygio palatas.

Kaip klasteryje keisis gydytojų darbas?

Kokybiniai gydytojų darbo pokyčiai būtų tokie:

- pirma, integracija į tretinio lygio universitetinę įstaigą ir darbas komandoje, tai yra daugiadalykis požiūris į pacientą. Universitetinėje ligoninėje dirba visų sričių specialistai, o ligoniai, kaip rodo praktika, vis dažniau yra polimorbidiniai. Gydytojai turės dirbti daugiadalykės komandos darbo principu. Tai vienas svarbių privalumų – galimybė greitai suteikti pacientui visų specialistų konsultacijas;

- antras ir esminis pokytis – gydytojai dirbs visus šiuolaikinius reikalavimus ir saugumo standartus atitinkančioje darbo aplinkoje;
- trečia, taps prieinama naujausia, moderniausia universitetinės ligoninės diagnostika. Tai pagerins pacientų ištyrimo galimybes.

Visa tai padarys infektologo specialybę atitinkančią tarptautinius standartus ir patrauklią jaunimui. Šiandien jauni gydytojai nenori rinktis šios specialybės, nes mato, kad turės dirbti archajiškais sąlygomis, kurios yra nesaugios ir visiškai neatitinka Europos standartų. Kaip ir galimybė važiuoti į kongresus, stažuotes, matyti, kaip dirba kolegos Europoje, o grįžus nieko panašaus neturėti Lietuvoje, tikrai nėra viliojanti. Jauni gydytojai nemato galimybių realizuoti savęs, todėl nesirenka infektologijos. Tikiu, kad šiuolaikinio infekcinių ligų klasterio centro steigimas paskatins rinktis šią specialybę. Beje, ši specialybė labai populiari Europos šalyse, kur patekti į infektologijos rezidentūrą yra gana sudėtinga.

Ar Kaune liks antrinio lygio infektologijos paslaugos?

Pagal Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos ministro patvirtintą koncepcijos planą, Kauno centre tretinio lygio paslaugos bus teikiamos visiems Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionų pacientams (Klaipėdos, Šiaulių, Telšių, Kauno ir Marijampolės apskričių, Alytaus miesto ir rajono bei Lazdijų rajono savivaldybių), o antrinio lygio paslaugos bus teikiamos Kauno ir Marijampolės apskričių bei Alytaus miesto ir rajono, Lazdijų ir Jurbarko rajonų savivaldybių gyventojams, kaip ir buvo iki šiol.

Kokie pokyčiai numatomi Infekcinių ligų centre, kuris įsikūręs Vilniaus universiteto ligoninės Santaros klinikose visai neseniai, tik prieš keletą metų?

Negaliu plačiau komentuoti šio klausimo, geriau paaiškintų vilniečiai. Viena, kas yra aišku visiems, kad pandemija išryškino visų gydymo įstaigų trūkumus. Netgi tokių kaip Vilniaus universiteto ligoninės Santaros klinikų Infekcinių ligų centro, kuris duris atvėrė visai prieš pat pandemiją. Taigi net modernus ir šiuolaikinis pastatas pandemijos akivaizdoje pasirodė turįs trūkumų: paaiškėjo, kad stokojama neigiamo slėgio palatų, nėra reanimacijos, nepakanka tokio, koks yra dabar, priėmimo skyriaus pajėgumo.

Šis centras yra integruotas į universitetinę struktūrą. Šiandien jame teikiamos visos antrinio lygio skubios ir planinės infekcinių ligų stacionarinės ir ambulatorinės paslaugos ir imunoprofilaktika. Koncepcijoje numatyta plėsti ir modernizuoti Vilniaus universiteto ligoninės Santaros klinikų aukščiausio lygio infrastruktūrą. Numatyta, kad centre bus teikiamos visos infekcinių ligų

diagnostikos ir gydymo paslaugas Vilniaus apskrities ir Druskininkų miesto bei Varėnos rajono savivaldybių gyventojams. O tretinio lygio paslaugas bus teikiamos Rytų ir Pietryčių Lietuvos (Vilniaus, Panevėžio ir Utenos apskričių, Varėnos rajono ir Druskininkų miesto savivaldybių) gyventojams.

Infekcinių ligų klasterio centrai bus įkuriami tik Kaune, Vilniuje ar ir kituose miestuose? Kokie planai numatomi Klaipėdos, Panevėžio, Šiaulių infekcinių ligų skyriuose?

Be Kaune ir Vilniuje veikiančių universitetinių infekcinių ligų klasterio centrų, numatoma, kad mūsų šalyje veiks 3 regioniniai infekcinių ligų klasterio centrai – Klaipėdos universitetinėje ligoninėje, Respublikinėje Šiaulių ligoninėje, Respublikinėje Panevėžio ligoninėje. Juose bus teikiamos antrinio lygio paslaugos. Konceptijoje numatyta modernizuoti ir plėsti šių miestų regioninių infekcinių ligų centrų infrastruktūras. Tam numatytos lėšos iš jau minėto EGADP fondo. Kiekviena šių gydymo įstaigų turėtų rengti investicinius projektus, siekdama pagerinti infektologines paslaugas savo regionuose.

Kaip įsivaizduojate infekcinių ligų gydytojų poreikį ateityje? Jų reikės tiks didžiuosiuose miestuose ar konsultavimas plėsis, o gal net ir skyriai rajoninėse ligoninėse, ypač po dabartinių infekcinių ligų (COVID-19, beždžionių raupų) plitimo?

Manau, kad koncepcijoje numatyti 5 infekcinių ligų centrai užtikrins kokybiškas ir saugias paslaugas paci-

entams ir darbą medicinos personalui. Taip pat manau, kad vienas infekcinių ligų gydytojo etatas turėtų būti kiekvienoje rajono ligoninėje. Gydytojas galėtų konsultuoti dėl infekcijų, antibiotikų, vakcinacijos ir kitais klausimais.

Mūsų specialybės gydytojų poreikis yra didelis ir toks išliks. Infektologai pirmieji susiduria su nežinoma infekcija, pirmieji pradeda ją gydyti ir paskutiniai baigia: visi jau užmiršta tą protrūkį ar epidemiją sukėlusią ligą, pavyzdžiui, kokliušą ar tymus, o infektologai vis dar šias pamirštas ligas gydo. Neišvengsime ir pandemijų, epidemijų. Jų ne tik buvo ir bus, bet ateityje jos dažnės. Negalima atsipalaiduoti ir manyti, kad artimiausia pandemija atkeliaus po 100 metų. Deja, ne. Keičiasi klimatas, žmonės keliauja, migruoja, vyksta karas – visa tai didina įvairių infekcinių ligų protrūkių riziką. Niekur nedingsta ir naujų infekcijų grėsmė. Infektologija išliks aktuali. Manau, kad ji populiarės ir Lietuvoje. Šiandien galbūt to dar nėra, nes mūsų šalyje infekcinių ligų gydytojai siejami su užkrečiamosiomis ligomis (botulizmas, stabligė ir kt.) ir nepatraukliomis darbo sąlygomis. Europoje vyrauja kitokia samprata, nes ten infekcinės ligos – tai visos ligos, kurias sukelia mikroorganizmai, tai yra ir plaučių uždegimas, ir žaizdų infekcijos, ir onkologinių ligonių infekcijos, ir kt. Tokia samprata ateina ir į Lietuvą, o ir naujų klasterio centrų statybos, šiuolaikinės ir saugios darbo sąlygos, galimybė tobulėti ir vykdyti mokslinę veiklą pritrauks į mūsų specialybę jaunimo.

*Dėkojame už atsakymus
Kalbėjosi Natalija Voronaja*

- ✓ Patogesnė registracija į konferencijas.
- ✓ Galimybė skaityti naujausius leidinius "Online".
- ✓ Visi konferencijų pažymėjimai vienoje vietoje.
- ✓ Pirmieji sužinosite naujienas apie artėjančias konferencijas ir naujai išleistus leidinius.